

ILLUSTRASJON: KJUT LØVÅS

GEORGE MONBIOT

ANNA BLIX

STEFAN SUNDSTRÖM

TRYGVE REFSDAL

Hver mandag skriver George Monbiot, Anna Blix, Stefan Sundström og Trygve Refsdal om alt som rører seg i naturen – fra hagestell til klimakamp.

Ikke visste jeg at barndommens myggplage inneholdt så mye rikdom.

Den fantastiske myra

Anna Blix

NATURVERN

Når sekken er full og magen tom kommer oftest de dårligste ideene, og noen ganger er min dårlige idé å ta en snarvei over ei myr. Mellom hver gang ser jeg ut til å glemme de våte skoene, surklinga når støvelen sitter fast, eller myggsvermen som er klar for et skikkelig blodmåltid. Det er ikke alltid det passer å støte på ei myr på tur, hvis man ikke er på jakt etter moltebær.

Men myra er så mye mer enn insekter og våte støvler. Den er et selvsagt mål hvis man vil minnes den oransje sola med multekrem om vinteren. Nedover i myr-lagene gemmer det seg pollen, og prøver fra myra kan fortelle oss når de første husdyrene og det første dyrka kornet ble en del av det norske førhistoriske

Myr dannes når fordampinga av vann er lav i forhold til nedbør og tilsig av vann. Myrer er med andre ord våte områder. Vannfordampning skjer for eksempel når sola skinner. Fordi Norge ikke har så mye sol, har vi mye myr. Vi er faktisk blant landene i Europa med størst myrareal. Det vokser ikke trær i selve myra, men mange andre planter som trives i fuktige områder. Moser, lyng, gress og busker er vanlige på myrene våre. Særlig torvmose er vanlig, og navnet til denne mosegruppen forteller oss hva som skjer nedi myra.

Torvmosen har spesielle hyalinceller. Disse cellene mangler cellemasse, og fylles i stedet opp med vann. På denne måten kan mosen lagre vann til tørrere tider. Siden det er så mye

vann i myrer, brytes ikke døde plantedeler ned til jord. Det er lite oksygen og lav temperatur i det vannholdige miljøet, og i tillegg ofte et surt miljø. Plantene pakkes sammen til kompakt torv, og ting som faller i myra bevares i lagene nedover. Derfor finner vi gjenstander og av og til lik fra førhistorisk tid i myra. Men det er ikke derfor vi graver opp myrene i dag. Det er fordi vi vil ha tak i torva som dannes av de døde plantene.

Torv kan brukes som brensel, som strø i staller og utedoer og som næringsrik blomsterjord. I Norge er en av tre myrer under tregrensa borte. De graves opp for å få tak i torva, de dreneres eller bygges ned. Når myra tørker, mister den evnen til å holde på vann. Når luft kommer til, brytes torva langsomt ned og frigjør store

«Hvis myrene blir borte vet brushanene rett og slett ikke hvor de skal dra for å sjekke damer»

mengder karbondioksid og metan, klimagasser som er med på å akselerere klimaendringene. Dette skjer nå i ei myr i det sentrale østlandsområdet.

På grensa mellom Ullensaker og Nes kommune ligger ei myr med to navn, Flakstadmåsan i Nes og Jøhdalsmåsan i Ullensaker. Degernes Torvstrø-fabrikk, eid av Felleskjøpet, drenerer og harver opp denne myra for å ta ut torv. Det planlagte torvuttaket fra denne myra alene vil medføre CO₂-utslipp som tilsvarer utslipp fra over 150.000 biler i ett år. I tillegg kommer metangassen. På denne myra er det registrert over 150 ulike fuglearter, flere av dem rødlistet. Blant annet har den lille brungule spurvefuglen hortulan hekket her. Den er ellers bare kjent hekkende i Gudbrandsdalen, og er i ferd med å bli utryddet i Norge. Hvis myra mellom Ullensaker og Nes ødelegges, har hortulanen ett sted mindre å leve i Norge.

Myrer er karbonlagre og levesteder for fugler. En rekke plante- og dyrearter har myr som sitt eneste levested. Mange av disse er trua, og står i den norske rødlista over arter som står i fare for å dø ut her

til lands. Mange fugler lever store deler av livet sitt i myra, og finner mat i alle insektene som lever her.

Andre fuglearter er helt

BLIR HJEMLØS: Det er ikke bare moltebæra som forsvinner når vi bygger ned myrene våre. Mange fuglearter, planter og dyr har sitt eneste levested i myrene.

FOTO: JOHN BOYD, FLICKR

avhengige av myr som rasteplass under høst- og vårtrekk. Noen fugler, som brushanene, bruker myrene som spillplasser om våren. Hvis myrene blir borte vet hannfuglene rett og slett ikke hvor de skal dra for å sjekke damer.

Hvert år blir 5000 dekar (tilsvarende 700 fotballbaner) myr tilplantet, grøftet, gravd opp og bygd ned i Norge. Da mister mange arter levestedet sitt. Men vi mister også økosystemtjenestene som myra leverer. Myra er for eksempel flomdemper. Den har stor kapasitet til å lagre vann, og hindrer dermed flomtopper.

Samtidig hindrer den tørke ved å fungere som vannmagasin. Den lagrer som nevnt karbon i store mengder. I tillegg utgjør myrer et vegetasjonshistorisk arkiv, fordi vi kan studere blant annet klimaendringer gjennom pollenprøver fra lagene nedover i myra.

Tilstanden for myrområder i Norge ble forverret i perioden 1990 til 2010. Dette skjedde på tross av kunnskapen om myr-økosystemenes viktige rolle, på tross av internasjonale avtaler, og på tross av at lovverket vårt har utviklet seg mye på andre områder.

Gjennom Ramsar-konvensjonen, en av de eldste internasjonale avtalene i miljøspørsmål, har Norge forpliktet seg til å bevare og bruke myrer og andre våtmarker på en fornuftig måte. Bare synd da, at vi fremdeles grøfter, drener eller bygger ned myrer. Det skyldes at Landbruks- og matdepartementet ikke har tatt klimahensyn inn i nydyrkingsforskriften, slik departementet lovet Stortinget i 2011.

I tillegg har ikke Klima- og miljødepartementet sørget for et overordnet grep i planlovet for å bevare og tenke helhetlig om myrer.

Et CO₂-utslipp som tilsvarer 150.000 biler høres kanskje ikke så voldsomt ut. Men når man tar med alle de andre funksjonene myrene våre har, er det likevel et stort inngrep hvis enda ei myr ødelegges. For hortulanens, multebærdessertene og framtidens del bør vi bevare myrene. Og nytte støvelsurklinga og hvert eneste myggstikk de medfører.

Anna Blix, biolog og rådgiver i Samarbeidsrådet for biologisk mangfold

anna.blix@sabima.no